

УДК 631.14:636.4

В. К. Збарський,
д. е. н., професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
О. О. Шпак,
аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СВИНАРСТВО — КЛЮЧОВА ГАЛУЗЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

V. Zbarsky,
doctor of economic Sciences, Professor, National University of life and environmental Sciences of Ukraine, Kiev
E. Shpak,
graduate student, National University of life and environmental Sciences of Ukraine, Kiev

PIG BREEDING IS A KEY SECTOR IN AGRICULTURE OF UKRAINE

Висвітлюються особливості організації виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах та визначення можливостей підвищення його ефективності. У процесі дослідження використано сукупність прийомів і методів, зокрема аналогії та порівняння, індукції та дедукції з метою уточнення поняття "ефективність виробництва". Методи теоретичного узагальнення та монографічний використовували для поглибленого дослідження особливостей розвитку свинарства, визначення резервів покращення роботи галузі на прикладі окремих підприємств. Обґрунтовано стан економічного розвитку галузі свинарства регіону та визначено шляхи підвищення її економічної ефективності. Розвиток галузі свинарства у сільськогосподарських підприємствах України в цілому і Запорізької області, зокрема, характеризується нестабільністю та почерговим перепадом від збитковості до низького рівня прибутковості, що обумовлено групою технологічних та економічних чинників.

Features of the pig production organization in agricultural enterprises were developed and opportunities for their improvement were identified. The theoretical aspects of a production efficiency of agricultural enterprises were studied with usage the methods of induction and deduction, and in-depth justification of the concept of "production efficiency" — a method of analysis and synthesis. The condition of economic development of pig industry in the region was justified and the ways to further improve the economic efficiency of pork production were identified.

The development of pig industry in the Ukrainian agricultural enterprises in general and the region, in particular, is characterized by instability and alternately deviation from unprofitable to low profitability due to a group of technological and economic factors.

Ключові слова: свинарство, ринок, сільськогосподарське підприємство, споживання, державне регулювання, економічна ефективність, інвестиції.

Key words: pig breeding, market, agricultural enterprise, consumption, government regulation, economic efficiency, and investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Свинарство як одна з провідних галузей тваринництва та сільського господарства України постійно привертає підвищену увагу науковців і практиків. Така увага зумовлена тим,

що на галузь покладається вирішення ряду важливих питань, зокрема продовольчої безпеки країни в контексті забезпечення населення таким важливим продуктом харчування, як свинина.

Таблиця 1. Виробництво та споживання свинини в Україні, 2008–2015 рр.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Фактичне виробництво, тис. т	590	527	631	705	701	748	743	760
те ж на одну особу, кг	12,7	11,5	12,9	15,5	15,4	16,5	16,4	17,8
Імпорт, тис. т	249	225	193	153	289	234	125	75
те ж на одну особу, кг	5,4	4,9	4,0	3,4	6,4	5,2	2,8	1,8
Усього ресурсів, тис. т	822	743	828	866	988	985	872	835
Фонд споживання – всього, тис. т	820	741	825	850	961	975	848	775
те ж на одну особу, кг	17,8	16,1	18,0	18,6	21,1	21,5	19,7	18,1
Співвідношення виробництва свинини до її споживання, %	72,0	71,1	76,5	82,9	72,9	76,7	85,2	98,1

Найбільшу чисельність свиней (21,4 млн голів) на території нашої держави зареєстровано в 1971, а максимальне виробництво свинини (2066,9 тис. тонн у забійній масі) — в 1989 році [1]. Таких показників було досягнуто в основному за рахунок спеціалізації галузі та створення відповідної матеріально-технічної бази. У спеціалізованих свинарських господарствах і промислових комплексах продуктивність тварин була в 2—2,5 раза вищою, а затрати праці у 8—10 разів меншими порівняно з іншими категоріями господарств.

Галузь є ключовою та системоутворюючою в сільському господарстві України, тому що: традиційно мала вагому долю в виробництві та в споживанні м'яса в Україні (30—40 %); має власний потенціал забезпечення кормами за рахунок достатніх обсягів вирощуваного в Україні зерна; короткий виробничий цикл (відгодівля — до 120 днів) і здатна в короткі строки забезпечити нарощування обсягів виробництва продукції.

Однак попри надзвичайну важливість галузі для вітчизняної економіки фактичний стан її впродовж останніх років не відповідає потенційним можливостям.

У цілому по Україні свинарська галузь має дуже низькі виробничі показники. Так, середньодобовий приріст свиней на вирощуванні та відгодівлі у 2015 р. становив 480 г, а вихід поросят на основну свиноматку лише у 567 підприємствах із 2014, які отримали приплід, — становив понад 15 голів за рік [8, с. 116, 119].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню розвитку галузі свинарства присвячено праці В.С. Дієсперова [1], В.К. Збарського [2], М.В. Ільчука та М.М. Калінчика [3], Н.П. Опари [4], С.М. Приліпка [5], В.П. Рибалки [7], М.П. Талавири [9] та інших.

Сукупність цих чинників обумовлює необхідність розробки національної Програми розвитку свинарства на період до 2020 року з чітким визначенням пріоритетів розвитку галузі та механізмів їх державної підтримки з

урахуванням специфіки ринкової економіки та вимог СОТ і ЄС.

В останній час свинарство як одна з провідних галузей тваринництва та сільського господарства України постійно привертає підвищену увагу науковців і практиків. Така увага зумовлена тим, що на галузь покладається вирішення ряду важливих питань, зокрема продовольчої безпеки країни в контексті забезпечення населення таким важливим продуктом харчування, як свинина.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є висвітлення особливостей організації виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах та визначення можливостей підвищення його ефективності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано сукупність прийомів і методів, зокрема аналогії та порівняння, індукції та дедукції з метою уточнення поняття "ефективність виробництва". Методи теоретичного узагальнення та монографічний використовували для поглибленого дослідження особливостей розвитку свинарства, визначення резервів покращення роботи галузі на прикладі окремих підприємств.

ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

До основних напрямів розвитку галузі свинарства України належать збільшення обсягів виробництва продукції з метою забезпечення достатньої їх кількості для споживання населення країни. Залишаються також не вирішеними питання, пов'язані з розробкою системного підходу до визначення факторів формування ефективності у свинарстві, систематизації показників різних видів ефективності в галузі, недостатньо вивчені організаційно-економічний механізм і напрями забезпечення його ефективності.

Рекомендовані норми Міністерства охорони здоров'я щодо споживання свинини — 30 кг на рік. Фактично ж споживається лише 18,1 кг,

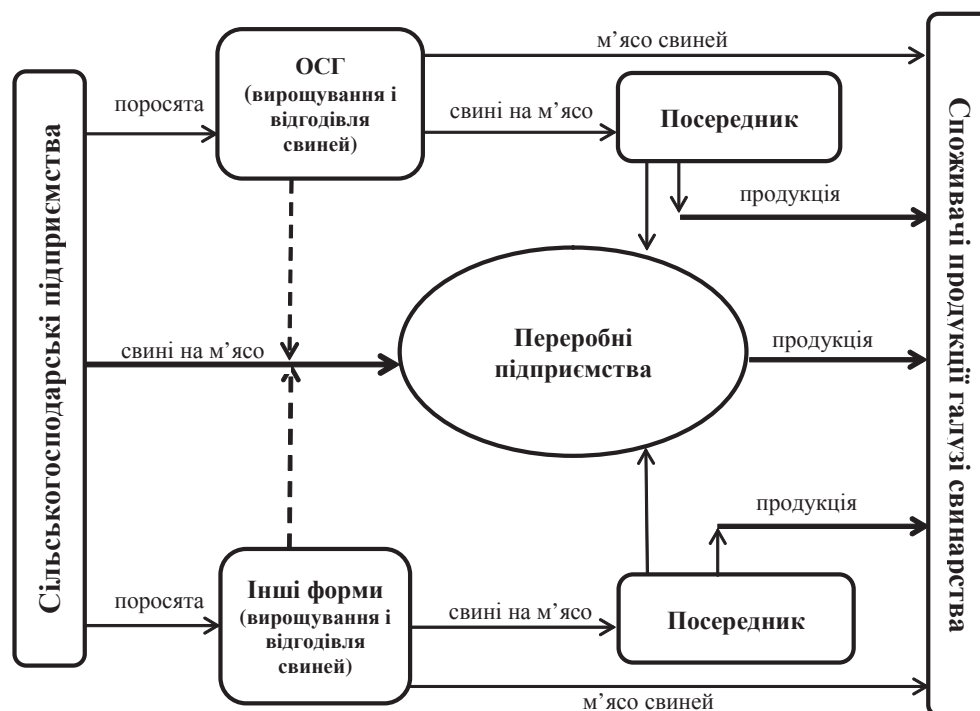

Рис. 1. Рух продукції галузі свинарства

що майже на 40% менше визначеної норми (табл. 1).

Характерною рисою галузі є те, що вона функціонує у надзвичайно великому діапазоні — від промислового до натурального виробництва і тому потребує окремого підходу до різних форм підприємств.

У 2015 р. частка господарств населення у виробництві свинини України становила майже 50%, що з урахуванням вимог ЄС зумовлює виникнення питань щодо якості виробленої свинини. Адже господарства населення не мо-

жуть конкурувати з товарним виробництвом. Тому, на наш погляд, необхідно орієнтуватися на розвиток високотоварного виробництва продукції галузі поряд зі створенням умов щодо збільшення поголів'я свиней в господарствах населення та підвищення рівня їх товарності. Надзвичайно важливе значення набуває забезпечення населення племінним молодняком свиней (рис. 1).

У схемі руху продукції свинарства домінуюче положення займають спеціалізовані сільськогосподарські підприємства, які одно-

Таблиця 2. Ефективність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах України, 2008–2015 р.

Показник	Рік				
	2008	2010	2012	2014	2015
Поголів'я свиней, тис. гол.	2730,9	3625,2	3556,9	3732,8	3704,0
Реалізовано свиней, тис. т	242,7	312,4	354,6	433,1	550,1
Повна собівартість 1 ц, грн.	1157,21	1323,69	1562,64	1747,70	2011,32
Середня ціна 1 ц, грн.	1160,11	1220,40	1594,11	1845,90	2266,76
Витрати кормів на 1 ц приросту свиней, ц. корм. од.	7,92	5,98	5,39	4,57	4,46
У структурі витрат на виробництво приросту свиней:					
- матеріальні - всього	77,1	78,9	80,7	83,3	86,3
- у т.ч. корми	61,6	63,6	65,7	67,2	69,7
Державна підтримка на 1 т реалізованої продукції, грн.	2729,3	527,3	816,7	756,5	---
у т.ч. бюджетна підтримка	1180,6	152,6	322,8	37,4	19,3
Рівень рентабельності, %	0,3	-7,8	2,0	5,6	12,7
Видатки державне на розвиток аграрного сектора, млрд. грн.*	12,3	7,1	6,4	5,6	4,1
те ж на 1 га с.-г. угідь, грн.	336,0	194,6	175,4	153,8	112,5

*Складено за даними Держстату України.
Джерело: дані форми № 50 СГ.

Таблиця 3. Вплив концентрації поголів'я свиней на економічну ефективність виробництва свинини у с.-г. підприємствах Київської області, 2015 р.

Групи підприємств за поголів'ям, гол.	Кількість підприємств у групі	Припадає свиней на 1 господарство, гол.	Виробництво свинини на 100 га ріллі, ц	Реалізовано свинини на 1 господарство, ц	Ціна реалізації 1 ц свинини, грн.	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Прибуток (збиток) на 1 господарство, тис. грн.	Прибуток (збиток) на 1 ц свинини, грн.	Рівень рентабельності свинини, %
до 50	9	26,8	3,0	45	2576,79	2986,42	-18,43	-409,63	-13,72
51-100	13	80,9	1,9	41,1	2231,96	3355,14	-46,22	-1123,18	-33,48
101-150	10	130,6	10,4	86,2	2249,88	2721,58	-40,66	-471,69	-17,33
151-250	11	193,3	9,5	144,4	2155,07	2646,26	-70,95	-491,19	-18,56
251-500	26	364,3	22,3	236,2	2042,07	2795,55	-177,94	-753,49	-26,95
501-1000	24	717,4	44,3	990,7	2330,08	2327,77	2,29	2,31	0,10
понад 1000	34	10898,2	170,4	14539,3	2544,60	2630,41	-1247,62	-85,81	-3,26
Всього	127	3165,0	101,3	4154,7	2527,14	2619,90	-385,39	-92,76	-3,54

Джерело: складено за даними Головного управління статистики у Київській області.

часно з вирощуванням і реалізацією свиней на м'ясо переробним підприємствам, забезпечують домашні господарства молодняком свиней. У свою чергу господарства населення реалізують свиней на переробні підприємства через посередника, або ж самостійно реалізують м'ясо свиней на місцевих ринках безпосереднім споживачам. Із отриманням ОСГ статусу юридичної особи, їм буде надане право безпосередньо реалізувати свині на м'ясо переробним підприємствам. Ситуація, що склалася, вимагає з боку держави розробити і запровадити низку програм щодо підтримки дрібних підприємств. Це може бути пільгове кредитування, компенсація частини витрат на обладнання, побудову приміщення, а також підтримка кооперації. Нині такий механізм майже відсутній, а необхідно, щоб ці підприємства переходили на нові технології, збільшували поголів'я.

Виходячи з цих міркувань, нами досліджено ефективність вирощування свиней на м'ясо у сільськогосподарських підприємствах України (табл. 2).

Наведені в таблиці 2 дані показують, що показники ефективності виробництва свинини в підприємствах за останні роки мають тенденцію до покращення. Незважаючи на збільшення поголів'я свиней за досліджуваний період майже на 1 млн голів, та реалізацію свиней на м'ясо більш ніж удвічі, повна собівартість 1 ц приросту свиней за цей же період зросла також з 1157,21 до 2011,32 грн. або в 1,7 рази. Хоч витрати корму на 1 ц приросту і скоротилися за досліджуваний період в 1,8 рази, їх частка у структурі витрат сягає 70%. Іншу частину складають виплати зарплати і витрати на технічне обслуговування приміщення для утримання поголів'я. Лише підвищення реалізаційних цін за 1 ц з 1160,11 грн. у 2008 р. до 2266,76 грн. у 2015 р. забезпечили рентабельне функціонування галузі.

Більш поглиблений аналіз тенденцій ефективності вирощування свиней на м'ясо проведено на прикладі сільськогосподарських підприємств Київської області (табл. 3).

Таблиця 4. Вплив собівартості реалізованої продукції на економічну ефективність виробництва свинини у с.-г. підприємствах Київської області, 2015 р.

Групи підприємств за собівартістю 1 ц реалізованої свинини, грн.	Кількість підприємств у групі	Питома вага групи, %	Виробництво свинини на 100 га ріллі, ц	Реалізовано свинини на 1 господарство, ц	Ціна реалізації 1 ц свинини, грн.	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Прибуток (збиток) на 1 господарство, тис. грн.	Прибуток (збиток) на 1 ц свинини, грн.	Рівень рентабельності свинини, %
До 1000	3	2,5	13,3	927,7	1861,09	463,24	1296,7	1397,84	301,8
1001-1500	7	5,9	58,7	449,6	1739,05	1368,10	166,8	370,96	27,1
1501-2000	21	17,7	203,8	3415,0	2328,89	1856,51	1613,2	472,38	25,4
2001-3000	63	52,9	519,7	6243,5	2510,75	2656,62	-910,8	-145,88	-5,5
Понад 3000	25	21,0	29,0	2266,3	2968,35	3506,65	-1220,0	-538,30	-15,4
Всього	119	100,00	157,8	4434,0	2527,14	2619,90	-385,4	-92,76	-3,5

Джерело: складено за даними Головного управління статистики у Київській області.

Аналіз даних табл. 3 свідчить про низьку ефективність виробництва свинини у сільсько-господарських підприємствах Київської області. Лише 24 господарства (18,9%) із 127 отримали прибуток в розрахунку на 1 ц свинини у сумі 2,31 грн. Тобто у 2015 р. лише господарства шостої групи, які утримували 500,1—1000 голів свиней, одержали рентабельність виробництва свиней на м'ясо на рівні 0,10%. Навіть господарства із поголів'ям понад 1000 голів, хоч і виробили 170,4 ц свинини на 100 га ріллі, виявилися збитковими.

Ситуація, що склалася, вимагає з боку держави розробити і запровадити низку програм щодо підтримки дрібних підприємств. Це може бути пільгове кредитування, компенсація частини витрат на обладнання, побудову приміщення, а також підтримка кооперації. Нині такий механізм майже відсутній, а необхідно, щоб ці підприємства переходили на нові технології, збільшували поголів'я.

До стратегічних напрямів розвитку аграрної сфери економіки та галузі свинарства належить економне витрачання авансованих у виробництво ресурсів (табл. 4).

Групуювання підприємств за собівартістю 1 ц реалізованої свинини поділило 119 досліджуваних підприємств таким чином: 31 підприємство із собівартістю виробництва свиней на м'ясо до 2000 грн. отримали прибуток на 1 ц свинини та рівень рентабельності реалізованої продукції відповідно 472—1397 грн. та 25,4—301,8%.

Свинарство, на наш погляд, дає змогу розв'язати низку проблем. Так, галузь свинарства є важливою в житті сільського населення. Для селян, які утримують свиней, продукція галузі (поросята, свинина) є важливим джерелом надходження коштів до сімейного бюджету. Розвиток галузі свинарства — це додаткові робочі місця на селі.

До стратегічних напрямів розвитку галузі належить її експортна орієнтація. Аналізуючи дані балансу споживання свинини (табл. 1), на увагу заслуговує те, що для формування фонду споживання свинини протягом 2008—2013 років характерним було збільшення імпорту й практична відсутність експорту свинини. Стрімке падіння цін на свинину викликає у виробників свинини велику стурбованість. Так, з кінця 2015 р. закупівельна ціна на свиней 1-ї категорії знизилася більш ніж на 10% або на 3 грн. за кілограм. Основними експортними напрямками після закриття російського ринку для України можуть стати країни азіатського і африканського регіонів.

Основними імпортерами свинини в світі є Японія, Китай, Росія та інші країни. Поставки в Європейський Союз свинини з України малої-мовірни, оскільки ЄС є другим експортером в світі цієї продукції. Зниження внутрішнього попиту, а також тиск на ринок у зв'язку із закриттям основного експортного каналу для української свинини — ринку Російської Федерації, куди експортувалося 96% від загальної кількості всіх зовнішніх поставок України. До того ж за останні роки Росія вийшла на шосте місце в світі з виробництва свинини і перестала бути найбільшим імпортером цього виду м'яса [12, с. 17—19].

І все таки галузь свинарства дає змогу розв'язати низку проблем. Вона є важливою в житті сільського населення. Для селян, які утримують свиней, продукція галузі (поросята, свинина) є вагомим джерелом надходження коштів до сімейного бюджету. Розвиток галузі — це додаткові робочі місця на селі.

Кожна свиноферма, кожен свинокомплекс має свою індивідуальність, що вирізняє його з-поміж інших. Надзвичайно важливе значення у свинарстві відводиться організації праці та професійній підготовці безпосередніх виконавців, а особливо керівників. Із тваринами повинен працювати навчений персонал. На великих свинофермах і комплексах з цією метою працює спеціальна тарифно-кваліфікаційна комісія, яка навчає людей, і впевнюється у їх відповідальності, теоретичних знаннях. Після проходження випробувального періоду (до двох місяців), працівники, які показали свої знання на практиці, оцінюються, їм присвоюється розряди: 1—6 і майстер-тваринник (першого, другого класу).

Щодо екологічної складової, то вона жваво обговорюється в роботах зарубіжних і вітчизняних науковців [10; 11] в Україні сформовано відповідну нормативну базу. Проблему розглядають не тільки з погляду екологізації аграрного виробництва, а й у контексті виробництва екологічно чистої продукції, екологічної його безпеки. До того ж вона поглиблюється згортанням тваринництва як джерела органіки.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Серед основних галузей, що забезпечують населення м'ясними продуктами значна частина припадає на свинарство. Виробництво свинини на високому рівні здатне забезпечити населення м'ясною продукцією та сприя-

ти вирішенню проблеми продовольчої безпеки в державі. Починаючи з 1990 р., в Україні спостерігається зниження обсягів виробництва свинини, про що свідчить зменшення кількості поголів'я свиней, середньодобових приростів, виробництва м'яса в живій та забійній масі, погіршення показників економічної ефективності. Знижується технологічний рівень ведення галузі. Виробництво свинини залишається рентабельним лише у спеціалізованих господарствах, які ведуть високотоварне виробництво, застосовують інтенсивні технології та мають високий рівень технічного забезпечення.

Проте залишаються невирішеними питання, пов'язані з розробкою системного підходу до визначення факторів формування ефективності у свинарстві, систематизації показників різних видів ефективності в галузі, недостатньо вивчені організаційно-економічний механізм і напрями забезпечення його ефективності. Існуючий економічний механізм фактично унеможливує розвиток дрібних селянських і малих фермерських господарств. Це означає відсутність розвитку сільських територій як місця проживання сільського населення.

Поряд з громадськими спеціалізованими підприємствами з розвитком різних форм власності, особливого значення набувають невеликі формування: особисті селянські господарства, а також малі сімейні ферми. Досвід зарубіжних країн показує, що існують сімейні ферми з повною зайнятістю власника ферми. Але в будь-якому випадку свинарські ферми потребують для розв'язання виникаючих проблем наукових рішень і нетрадиційних підходів в організації зооветеринарної служби. Тому розвитку свинарства в таких формуваннях необхідно приділяти особливу увагу з боку місцевої влади та надавати всебічну консультацію і конструктивну та ветеринарну допомогу. Однією із складних проблем організації виробництва свинини в малих сімейних фермах та ОСГ є забезпечення їх поросятами для відгодівлі. Закупка їх у сільськогосподарських підприємств ускладнюється. Тому виникає нагальна потреба будувати в малих сімейних господарствах ферми із закінченим циклом виробництва. При організації відтворення, вирощування молодняка і відгодівлі свиней можна користуватися загальними вимогами щодо розведення свиней в спеціалізованих господарствах.

У подальшому потребує дослідження ефективності технологій виробництва свини-

ни. Дійсно, адже технологія полягає в тому, щоб розділивши процес виробництва на його складові, створити основи для економічно найраціональніших комбінацій робочої сили і засоби виробництва при вирощуванні свиней на м'ясо. При організації відтворення, вирощування молодняка і відгодівлі свиней можна користуватися загальними вимогами щодо розведення свиней в спеціалізованих господарствах.

Таким чином, потенціал для розвитку українського свинарства є, проте у 2016—2017 рр. рентабельність виробництва буде значно коливатися і залежати в першу чергу від макроекономічних факторів.

Література:

1. Дієсперов В.С. На фермі чи у власному хліві // Тваринництво України. — 2000. — № 9—10. — С. 2—4.
2. Збарський В.К. Ефективність галузі свинарства та формування конкурентоспроможності її продукції: монографія / В.К. Збарський, М.П. Талавири; за ред. професора В.К. Збарського. — Ніжин: Вид-во ПП Лисенко, 2015. — 272 с.
3. Калінчик М.В. Ефективність виробництва та розвиток ринку свинини / М. В. Калінчик, М.М. Ільчук, Т.М. Одінцева. — К.: Нічлава, 2005.
4. Опара Н.М. Історія наукових здобутків у галузі свинарства на Полтавщині / Н.М. Опара // Вісник Полтавська ДАА. — 2007. — № 3. — 130—137.
5. Приліпко С.М. Теоретичні основи ефективності у свинарстві // Вісник ХНАУ. Серія "Економіка АПК і природокористування". — 2007. — № 4. — С. 240—246.
6. Програма розвитку свинарства на період до 2015 року / Наказ МінАП України та НААН України від 17.09.2010 N 569/72.
7. Рибалко В.П. Свинарство національна галузь / В.П. Рибалко // Пропозиція. — 2010. — № 1. — С. 116—118.
8. Сільське господарство України у 2015 році. — К.: Держстат України, 2016. — 363 с.
9. Талавири М.П. Удосконалення економічних відносин у виробництва та переробці м'яса свиней // Економіка АПК. — 1988. — № 1. — С. 49—52.
10. Гуторов О.І. Проблеми становлення екологічно збалансованого аграрного виробництва / О.І. Гуторов // Перспективи екологізації аграрного виробництва в Україні: зб. наук. пр.; за заг. ред. Ю.О. Лупенка, О.В. Ходаківської. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — С. 22—31.

11. Жидяк О.Р. Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: регіональний аспект [Електронний ресурс] / О.Р. Жидяк // Економіка: реалії часу. — 2012. — № 3. — С. 165—168. — Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>

12. Саймон Грей. Точки контролю ефективності господарства // Прибуткове свинарство. — 2013. — № 3. — С. 17—19.

References:

1. Diyesperov, V. S. (2000), "On the farm or in their own barn", *Tvarynnytstvo Ukrainy*, vol. 9—10, pp. 2—4.

2. Zbarsky, V.K. and Talavyry, M.P. (2015), *Efektivnist' haluzi svynarstva ta formuvannia konkurentospromozhnosti ii produktsii* [Efficiency of pig industry and the formation of the competitiveness of their products], Izd P.E. Lysenko, Nizhyn, Ukraine.

3. Kalinchyk, M.V. Ilchuk, M.M. and Odintsov, T.N. (2005), *Efektivnist' vyrobnytstva ta rozvytok rynku svynyny* [Production efficiency and development of pork market], Nichlava, Kyiv, Ukraine.

4. Opara, N.M. (2007), "History of scientific achievements in the pig industry in Poltava region", *Visnyk Poltavs'ka DAA*, vol. 3, pp. 130—137.

5. Prylipko, S.M. (2007), "Theoretical basis of efficiency in a pig production", *Visnyk KhNAU. Seriya "Ekonomika APK i pryrodokorystuvannia"*, vol. 4, pp. 240—246.

6. Ministry of Agrarian Policy of Ukraine and NAAS of Ukraine (2010), "Order of Ministry of Agrarian Policy of Ukraine and NAAS of Ukraine "Development Programme of Pig Production for the period up to 2015"", available at: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-programi-rozvitku-svynarstva-na-period-do-doc51902.html> (Accessed 17 October 2010).

7. Rybalko, V.P. (2010), "Pig production — national branch", *Propozytsiia*, vol. 1, pp. 116—118.

8. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy u 2015 rotsi. Statystychnyj zbirnyk", [Agriculture of Ukraine in 2015. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

9. Talavyry, M.P. (1988), "Improve relations in the production and processing of pork", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 49—52.

10. Hutorov, O.I. (2012), *Problemy stanovlennia ekolohichno zbalansovanoho ahrarnoho vyrobnytstva*, [Problems of establishing an environmentally sustainable agricultural production], NSC IAE, Kyiv, Ukraine.

11. Zhydyak, O.R. (2012), "Innovative development of enterprises of agrarian sphere: regional aspect", *Ekonomika: realii chasu*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>

12. Simon Gray (2013), "Points for monitoring the economy", *Prybutkove svynarstvo*, vol. 3, pp. 17—19.

ДОДАТОК

Таблиця 1. Групування с.-г. підприємств за чисельністю свиней

Група підприємств з поголів'ям, голів	на 1 січня 2011 р.				на 1 січня 2016 р.			
	підприємств		поголів'я		підприємств		поголів'я	
	од.	%	тис. гол.	%	од.	%	тис. гол.	%
До 100	1904	38,2	76,4	2,0	823	33,1	34,5	0,8
100-499	1842	36,8	446,2	12,4	842	34,1	152,2	5,7
500-999	591	11,8	415,0	11,4	329	13,3	228,8	6,2
1000-1999	360	7,2	506,0	14,0	203	8,2	284,9	7,7
2000-5999	206	4,2	669,9	18,5	168	6,7	565,9	15,2
більше 6000	89	1,8	1511,7	41,7	115	4,3	2383,6	64,4
Всього	4992	100,0	3625,2	100,0	2480	100,0	3704,0	100,0

Таблиця 2. Групування с.-г. підприємств за чисельністю поросят на 100 основних свиноматок

Група підприємств з поголів'ям поросят, голів	на 1 січня 2011 р.				на 1 січня 2016 р.			
	підприємств		поголів'я		підприємств		поголів'я	
	од.	%	тис. гол.	%	од.	%	тис. гол.	%
до 999	2223	55,6	438,7	12,0	999	49,6	252,4	4,7
1000-1199	442	11,0	192,6	5,3	209	10,4	133,5	2,5
1200-1399	335	8,4	219,2	6,1	171	8,5	159,6	3,0
1400-1499	128	3,1	133,2	3,7	68	3,4	245,8	4,6
більше 1499	879	21,9	2644,3	72,9	567	28,1	4570,5	85,2
Всього	4007	100,0	3628,0	100,0	2014	100,0	5361,8	100,0

Стаття надійшла до редакції 25.10.2016 р.